

RAJANSA LAKOLLAKIN

Rajaton työtaisteluoikeus jakaa suomalaisten mielipiteitä

- Suomalaisten enemmistö (60 %) kunnioittaa lakko-oikeutta perusoikeutena.
- Lakko-oikeuden käytöltä edellytetään kohtuutta: poliittiset lakot ja suurta haittaa ulkopuolisille aiheuttavat lakot eivät saa suomalaisten enemmistön hyväksyntää.
- 44 prosenttia on sitä mieltä, että ammattiyhdistysliike on yhä vastuullinen ja edistyksellinen yhteiskunnallisia uudistuksia liikkeelle paneva voima.
- Porvaripuolueiden äänestäjät, johtavassa asemassa olevat ja yrittäjät suhtautuvat sekä lakkoiluun että ay-liik- keeseen ylipäänsä hyvin kriittisesti. Vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjillä suhtautuminen on päinvas- taista.

Lakko-oikeutta kunnioitetaan Suomessa laajas- ti perusoikeutena, mutta suurta haittaa aihe- uttavat ja poliittiset lakot jakavat voimakkaas- ti mielipiteitä, selviää Elinkeinoelämän valtuus- kunta EVAn syksyn 2019 Arvo- ja asennetutki- muksesta.

Suomalaisten näkemyksiä lakko-oikeuteen luodattiin kolmen kysymyksen sarjalla. Kaikki kysymykset käsittelevät lakko-oikeuden koske- mattomuutta tai rajoittamista. Valinta on tehty lakko-oikeuden hyväksyttävyyttä koskevien nä- kemyserojen esiin saamiseksi. Tulokset piirtävät suomalaisten näkemyksistä kokonaiskuvan, jon- ka mukaan lakkoa kunnioitetaan yleisesti ottaen työtaistelutoimenpiteenä, kunhan sen käyttö on kohtuuden rajoissa.

Lakko-oikeus taataan kansainvälisissä sopi- muksissa ja niiden tulkinnoissa.¹ Suomalaisten vastaukset Arvo- ja asennetutkimukseen kerto-

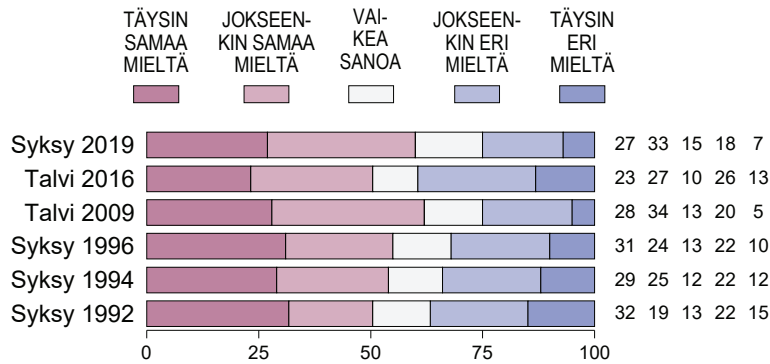
vat, että työtaisteluoikeuden periaatteeseen suh- taudutaan enimmäkseen kunnioittavasti.

Enemmistön (60 %) mielestä lakko-oikeus on perusoikeus, jota ei saa rajoittaa missään oloissa (Kuvio 1). Eri mieltä on neljäsosa (25 %).²

Olosuhteet näyttävät kuitenkin vaikuttavan siihen, millä silmällä suomalaiset lakkoilua kat- sovat. Esimerkiksi vain kolme vuotta sitten suh- tautuminen lakko-oikeuteen oli selvästi nih- keämpää. Vuonna 2016 selvästi harvempi (50 %) piti lakko-oikeutta perusoikeutena, jota ei sovi rajoittaa ja toista mieltä oli 39 prosenttia.

Tuolloin elettiin keskellä vaikeaa työmarkkina- poliittista tilannetta. Hallitus painosti ammatti- liittoja työvoimakustannuksia alentavaan ja kil- pailukykyä parantavaan sopimukseen esityksellä kilpailukykylakipaketista. Ammattiyhdistysliike puolestaan painosti hallitusta laajamittaisilla po- liittisilla työtaistelutoimilla, joista näytävien oli

Kuvio 1. ”Lakko-oikeus on perusoikeus, jota ei saa rajoittaa missään oloissa” (%)

*Kysymysmuoto osittain muuttunut. Ennen vuotta 2009 väittämä kuului: ”Lakko-oikeus on perusoikeus, jota ei saa rajoittaa edes laman ja suuryöttömyyden oloissa”.

18. syyskuuta 2015 järjestetty yleislakkoa muistuttanut ”toimintapäivä”.

Nyt taloudessa menee paljon paremmin. Silti suhtautuminen lakko-oikeuteen jakaa kansaa. Vasemmistoliiton kannattajista lähes kaikki (96 %) pitävät lakko-oikeutta perusoikeutena, jota ei saa rajoittaa missään oloissa (ks. Liitekuvio 1 lopussa). Hallituspuolueista erottuvat myös SDP:n kannattajat (88 % pitää perusoikeutena, jota ei saa rajoittaa) ja vihreiden kannattajat (74 %). Toisella kannalla on enemmistö kokoomuksen kannattajista (53 % torjuu väittämän) ja johtavassa asemassa olevista (51 %).

Lakkojen haitat nakertavat niiden tukea

Yhteiskunnallisen tilanteen lisäksi käsityksiin lakko-oikeuden koskemattomuudesta vaikuttaa se, miten ja mihin tätä oikeutta käytetään. Suurta haittaa ulkopuolisille aiheuttavat lakot ja poliittinen lakkoilu arveluttavat melko laajaa osaa suomalaisista.

Suomalaisista 38 prosenttia on sitä mieltä, että lakot, joista aiheutuu suurta haittaa ulkopuolisille, pitäisi voida kieltää kokonaan (Kuvio 2). Haitallisten lakkojen totaalkieltoa vastustaa jonkin verran suurempi joukko (45 %), mutta enemmistö ei enää asetu lakko-oikeuden koskemattomuuden kannalle.

Lakko-oikeuden legitimitettiin nakertavat tilanteet, joissa lakot aiheuttavat laajasti haittaa laajemmalle joukolle kuin vain työnantajalle, johon lakko kohdistuu. Näin saattaa olla esimerkiksi sellaisten lakkojen kohdalla, jotka pysäyttä-

vät tai uhkaavat pysäyttää koko Suomen viennin. Toisaalta suomalaisten mielissä lienee edelleen vuonna 2007 säädetty laki potilasturvallisuuden varmistamisesta³, jolla rajoitettiin terveydenhuoltoalan ammattilaisten joukkoirtisanomisia työtaistelutoimenpiteenä.

Työtaisteluoikeus ei siis ole rajaton, saati koskematon. Yhteiskunnalla on mahdollisuus rajoittaa lakkoja esimerkiksi yhteiskuntavaarallisissa tilanteissa. Kysymys laajalti haitallisten lakkojen kieltämisestä jakaa kansaa jopa jyrkemmin kuin edellä käsitelty periaatteellinen lakko-oikeuden koskemattomuus. Kiinnostavaa kyllä, jyrkin jakolinja suhtautumisessa suurta haittaa aiheuttaviin lakkoihin menee nykyisen hallituskokoonpanon sisällä.

Yleisimmin suurta haittaa aiheuttavien lakkojen kieltämistä kannattavat nimittäin keskustan äänestäjät (71 %, ks. Liitekuvio 2 lopussa). Päinvastaisella linjalla ovat erityisesti hallituskumppaneiden äänestäjät. Vasemmistoliiton kannattajista 84 prosenttia vastustaa kieltämistä, SDP:n äänestäjistä 72 prosenttia ja vihreiden äänestäjistä 59 prosenttia. Myös enemmistö palkansaajajärjestöjen jäsenistä vastustaa ajatusta.

Keskustan ohella suurta haittaa aiheuttavien lakkojen kieltämistä kannattaa enemmistö kokoomuksen äänestäjistä (66 %), johtavassa asemassa olevista (62 %) ja yrittäjistä (58 %).

Miehet (42 %) olisivat valmiimpia suurta haittaa aiheuttavien lakkojen kieltämiseen kuin naiset (33 %). Valmius kieltämiseen kasvaa iän mukana siten, että nuorimassa 18–25-vuotiaiden ikäluokassa reilu neljäsosa (28 %) hyväksyisi sen

Työtaisteluoikeus ei ole rajaton.

ja yli 65-vuotiaista puolet (50 %) on sen kannalla.

Valmius kieltää suurta haittaa ulkopuolisille aiheuttavat lakot on kuitenkin vähäisempää kuin kolme vuotta sitten (Kuvio 2). Alkuvuonna 2016 tehdyssä Arvo- ja asennetutkimuksessa lähes puolet (48 %) prosenttia kannatti suurta haittaa aiheuttavien lakkojen kieltämistä ja 39 prosenttia vastusti. Lukemat ovat siis kääntyneet lakkoja kohtaan hieman ymmärtävämmiksi. Tulosten melko suuri vaihtelu mittauksesta toiseen vahvistaa kuitenkin havainnon, ettei suomalaisten asennoituminen lakko-oikeuteen ole kiveen hakattu, vaan vaihtelee olosuhteiden mukaan.

Vuonna 2016 suomalaisten talouden tilaa koskeva kriisitietoisuus oli suurta. Se näkyi esimerkiksi melko laajassa periaatteellisessa valmiudessa joustaa palkoista alaspäin.⁴ Tammikuussa 2009 talousromahduksen kynnyksellä tehty mitaus taas edustaa tulosten toista ääripäätä. Tuolloin taloustilannetta pidettiin vielä hyvänä.

Johtajat kavahtavat lakkoja

Suhtautuminen lakko-oikeuden rajoittamiseen muuttuu hienoisesti kysyttäessä tulisiko poliittiset lakot kieltää kokonaan, koska niissä on kyse

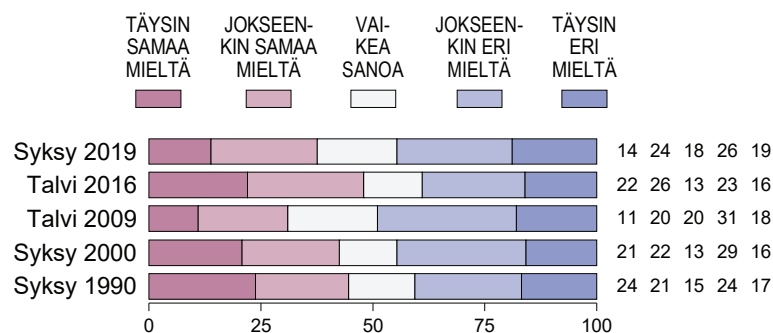
asioista, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa. Näin ajattelee 39 prosenttia suomalaisista ja käytännössä yhtä moni (38 %) torjui poliittisten lakkojen rajoitukset (Kuvio 3).

Poliittiset lakot ovat työtaisteluita, jotka kohdistetaan työnantajatahon sijaan johonkin poliittiseen päätöksentekoolimeen lopettamalla työnteke työpaikalla. Haitan kärsivät työnantajat, vaikka ne eivät ole osapuoli (ks. Laatikko: Monissa maissa poliittisia lakkoja rajoitetaan).⁵

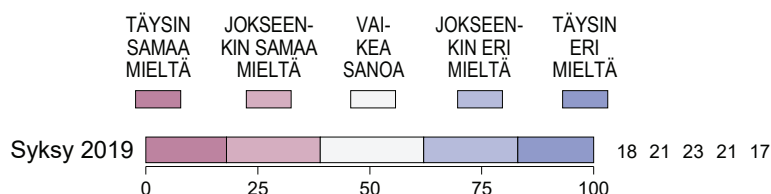
Kysymys poliittisten lakkojen kieltämisestä on kansan mielissä aidosti avoin kysymys. Siihen tarttuisi likimain yhtä moni kuin suurta haittaa aiheuttavien lakkojen kieltämistä. Kieltämisen vastustajia – ja siis poliittisia lakkoja puolustavia – on saman verran.

Edellisellä vaalikaudella koetut poliittiset lakot ovat saattaneet jättää jälkensä suomalaisten asenteisiin. Tämän puolesta puhuisi se, että erityisesti johtavassa asemassa olevista peräti kolme neljästä (75 %) kieltäisi poliittiset lakot (ks. Liitekuvio 3 lopussa). Myös kokoomuksen (72 %) ja keskustan (68 %) äänestäjien, yrittäjien (56 %) ja yli 65-vuotiaiden (55 %) enemmistö kieltäisi poliittiset lakot. Miehistä lähes puolet (48 %) kannattaa kieltämistä, mutta naisista vain 30 prosenttia.

Kuvio 2. ”Lakot, joista aiheutuu suurta haittaa ulkopuolisille, pitäisi voida kieltää kokonaan” (%)

Kuvio 3. ”Poliittiset lakot tulisi kieltää, koska niissä on kyse asioista, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa” (%)

Monissa maissa poliittisia lakkoja rajoitetaan

Poliittisten lakkojen runsaus on suomalainen erityispiirre ja siihen liittyy ongelmia, jotka kansalaisetkin ovat Arvo- ja asennetutkimuksen tulosten perusteella havainneet.

Vuosi 2018 oli poliittisten lakkojen ennätysvuosi. Elinkeinoelämän keskusliiton lakkotilastojen mukaan koko vuonna menetettiin poliittisten lakkojen takia 170 457 työpäivää EK:n jäsenryityksissä.^a Varsinaisten työehtoihin liittyvien lakkojen takia menetettiin 41 692 työpäivää ja muiden työpaikan sisäisten työtaistelujen takia 2 280 työpäivää. Poliittisissa lakkoissa vastustettiin hallituksen aktiivimallia ja hallituksen irtisanomislakiesitystä.

Työtaistelun protestin kohde ei poliittisessa lakossa ole työnantaja, vaan poliittinen elin kuten maan hallitus. Taloudelliset seuraukset kuitenkin kärsivät työnantaja ja yritysten asiakkaat.

Suomessa poliittiset lakot on tulkittu sallituiksi perustuen siihen, että niitä ei ole erikseen kielletty lainsäädännössä. Kiellettyjä ovat lakot, jotka kohdistuvat työehtosopimukseen ja rikkovat työehtosopimuslain työrauhavelvollisuutta. Työrauha on voimassa työehtosopimuksen voimassa ollessa. Näin ollen poliittisen lakon on tulkittu olevan sallittu niin kauan kuin lakko ei kohdistu työehtosopimukseen.

Työoikeuden emeritusprofessori Seppo Koskisen mukaan poliittisiin lakkoihin suhtaudutaan eurooppalaisessa lainsäädännössä selvästi kielteisemmin kuin Suomessa. Useimmissa EU-maissa puhtaasti poliittiset lakot on kielletty tai niitä on ainakin olennaisesti rajoitettu. Esimerkiksi Ruotsissa työtuomioistuin on hyväksynyt poliittiset lakot sillä ehdolla, että ne ovat lyhytaikaisia ja protestiluonteisia. Saksassa taas poliittiset lakot ovat kiellettyjä. Kansainväliset sopimukset eivät anna suojaa poliittisille lakkoille.

Seppo Koskinen arvioi EVA Analyysissa Protestin rajat, että poliittiset lakot kuuluvat työajan ulkopuolelle. Tähän päästäisiin joko tulkitsemalla poliittiset lakot siitä näkökulmasta, että niihin ryhtyminen saattaa olennaisesti heikentää työehtosopimusta työrauhan turvaajana. Toinen vaihtoehto on muuttaa lainsäädäntöä kieltämällä poliittiset työtaistelut samoin kuin virkaehtosopimuslaeissa.^b

^a Elinkeinoelämän keskusliitto (2019).

^b Koskinen (2018).

Lakkokiellon vastustus on suurinta vasemmistoliiton (79 %), SDP:n (64 %), vihreiden (58 %), 18–25-vuotiaiden (57 %), opiskelijoiden (57 %) ja SAK:n jäsenten (54 %) keskuudessa.

Ay-liike on yksille jarru, toisille dynamo

Suhtautuminen lakkoihin heijastelee vahvasti suomalaisten yleisiä näkemyksiä ammattiyhdistysliikkeestä. EVA selvitti syksyn 2018 Arvo- ja asennetutkimuksessa, mihin instituutioihin suomalaiset luottavat. Ammattiyhdistysliike oli luottamusparanturissa selvästi edellä esimerkiksi eduskuntaa, hallitusta ja poliittisia puolueita.⁶ Kokonaisuudessaan suhtautuminen ay-liikkeeseen on halki vuosien ollut melko positiivista. Kilpailukykysopimuksen vuosi 2016 oli kuitenkin poikkeus.

Nyt 44 prosenttia on sitä mieltä, että ammattiyhdistysliike on yhä vastuullinen ja edistyskennallinen yhteiskunnallisia uudistuksia liikkeelle panna voima (Kuvio 5). Toista mieltä on kolmasosa (32 %). Kolme vuotta sitten luvut olivat päinvastaiset: kolmasosa (34 %) oli samaa mieltä ja 44 prosenttia eri mieltä.

Asenteissa nähdään sama poliittinen jakauma kuin muissakin ay-liikettä ja lakkoja koskevissa kysymyksissä: enemmistö vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjistä sekä palkansaajajärjestöjen jäsenistä on ay-myönteisiä ja varauk-

Ammattiliittojen järjestäytymisaste laskussa

Suomessa järjestäytymisaste on perinteisesti ollut korkea. Järjestäytymisasteella tarkoitetaan osuutta työntekijöistä, jotka kuuluvat ammattiliittoihin. Työ- ja elinkeinoministeriön keväällä 2019 valmistuneen tutkimuksen mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste putosi vuonna 2017 ensi kertaa alle 60 prosentin 59 prosenttiin. Vielä vuonna 2001 järjestäytymisaste oli 71 prosenttia. Ammattiliittojen yhteisjäsenmäärä putosi yli 100 000 jäsenellä vuodesta 2013 vuoteen 2017.

Suurin järjestäytymisaste vuonna 2017 oli julkisissa palveluissa (73 %) ja teollisuudessa (72 %) ja palvelualoilla pienin (48 %). Naiset (66 %) ovat järjestäytyneempiä kuin miehet (52 %).^a

^a Ahtiainen (2019).

sellisesti siihen suhtautuvat porvaripuolueiden äänestäjät, johtavassa asemassa olevat ja yrittäjät (ks. Liitekuvio 4 lopussa).

Ay-liikkeeseen siis suhtaudutaan melko suopeasti, mutta vaisuhkosti. Tästä kertoo myös

se, että kysymys sen tämänhetkisestä roolista maamme kehittämisessä jää pitkälti kysymysmerkiksi. Reilu kolmasosa (35 %) suomalaisista on sitä mieltä, että ammattiyhdistysliike on nykyisin maassamme pikemminkin yhteiskunnal-

Suomessa työtaisteluita on huomattavasti enemmän kuin Ruotsissa

Verrattuna keskeisiin kilpailijamaihin, Ruotsiin ja Saksaan, Suomessa on paljon työtaisteluita. Menetetty työpäivät muodostavat ylimääräisen rasitteen yritysten kilpailukyvyllä ja epävarmuustekijän, joka vaikuttaa investointeihin.

Vuosina 2008–2018 Suomessa järjestettiin keskimäärin vuodessa 123 työtaistelua, kun Ruotsissa niitä oli vain kahdeksan (ks. Kuvio 4 alla). Suomessa oli siis tänä ajanjaksona 15 kertaa niin paljon työtaisteluita kuin Ruotsissa. Tasaisella jaolla Suomessa alkaa uusi työtaistelu joka kolmas päivä, kun Ruotsissa vastaava väli on puolitoista kuukautta.

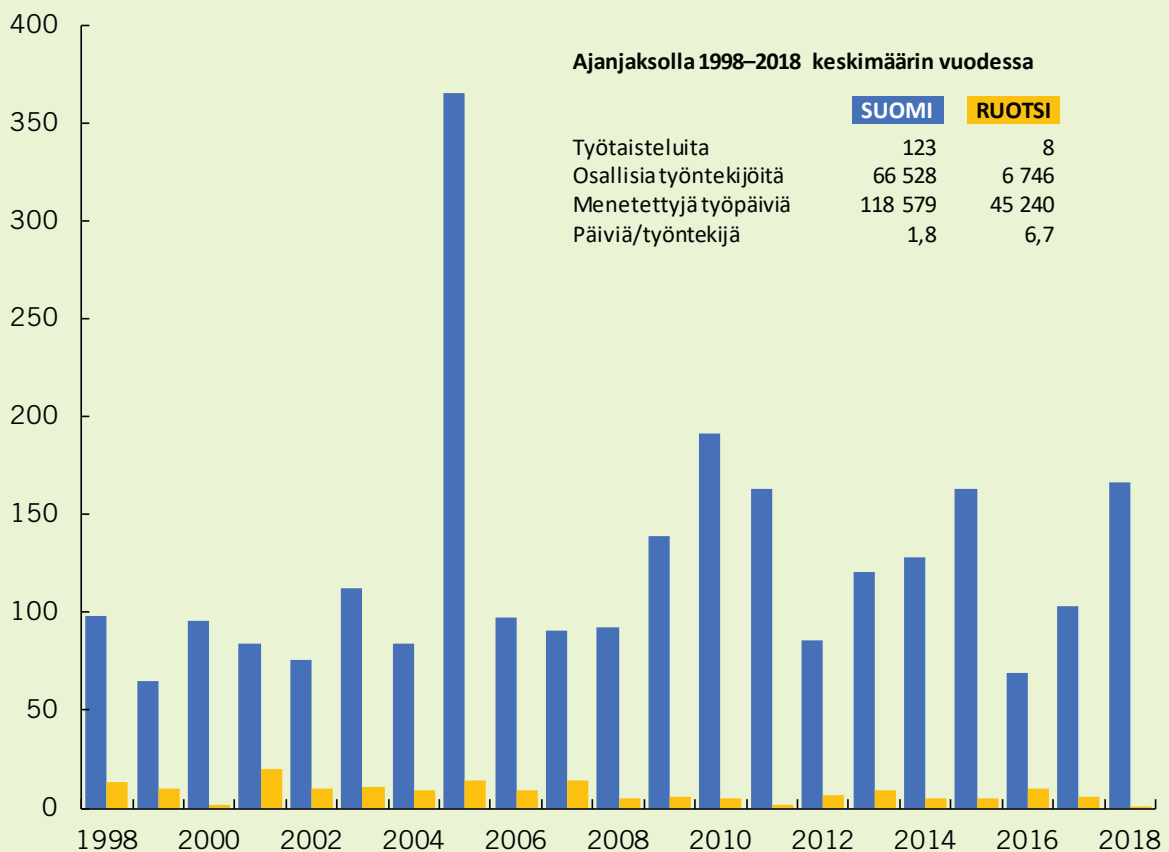
Keskimäärin Suomessa menetetään vuosittain työtaisteluiden takia lähes 120 000 työpäivää, kun Ruotsissa niitä menetetään 45 000.

Ruotsi on Suomelle olennainen vertailukohta, koska samankaltaisen tuotantorakenteensa vuoksi maat kilpailevat jatkuvasti investoinneista ja viennin markkinaosuuksista sekä käyvät myös keskenään paljon kauppaa. Ruotsi on Suomen tärkein kauppakumppani – sekä viennissä että tuonnissa.^a

Maiden välillä on tehty poikkeuksellisen paljon yrityskauppoja, ja monilla yrityksillä onkin toimintoja ja tuotantolaitoksia sekä Suomessa että Ruotsissa.^b Lisäksi maiden yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteissa on paljon yhteistä, mikä pätee myös muihin Pohjoismaihin, Norjaan ja Tanskaan. Näiden maiden kanssa Suomi ei kuitenkaan kilpaile läheskään samassa määrin kuin Ruotsin kanssa.

Kuvio 4. Työtaistelut Suomessa ja Ruotsissa 1998–2018*

(lkm, sis. työsulut ja työtaistelu-uhat)

* Luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä Ruotsi esimerkiksi on taloudeltaan Suomea suurempi.

^a Tilastokeskus (2019). ^b Rossander ym. (2005).

Lähteet: Tilastokeskus & Medlingsinstitutet.

lisen kehityksen jarru kuin moottori (Kuvio 6). Eri mieltä on vain vähän suurempi osuus (37 %).

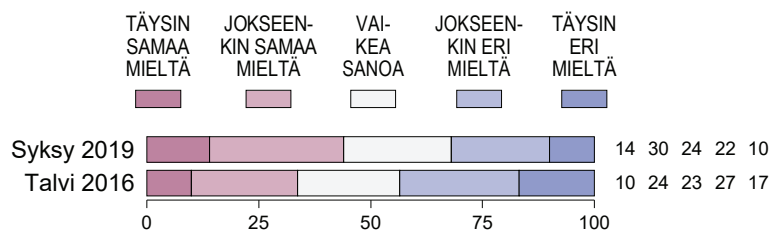
Vuonna 2016 lähes puolet (48 %) piti sitä jarruna ja 29 prosenttia oli eri mieltä. Väestöryhmittäinen erittely seuraa jo tutuksi tullutta jakoa: porvarit näkevät ay-liikkeen jarruna, ay-vasemmisto ja vihreiden äänestäjät eivät (ks. Liitekuvio 5 lopussa).

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 036 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 9.10.–22.10.2019. Vastaajat edustavat koko maan 18–70-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgraafikan. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

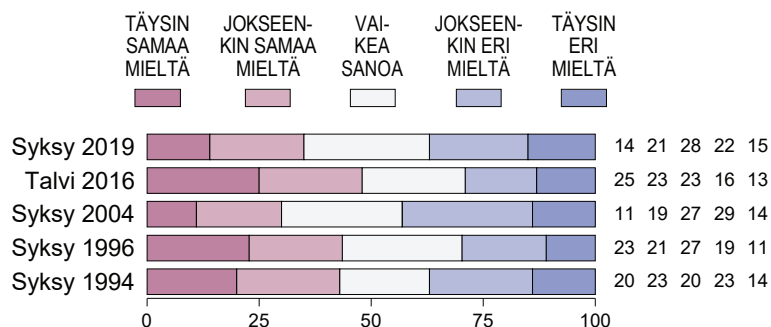
Kaikkiin tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.eva.fi/arvopankki.

Kuvio 5. ”Vaikka toisin joskus väitetään, ammattiyhdistysliike on yhä* vastuullinen ja edistysellinen yhteiskunnallisia uudistuksia liikkeelle paneva voima” (%)

*Aiempi muoto: ”on yhä nykyäänkin”

Kuvio 6. ”Ammattiyhdistysliike on nykyisin maassamme pikemminkin yhteiskunnallisen kehityksen jarru kuin moottori” (%)

Viitteet

- ¹ Ks. mm. Koskinen (2018), KKO:2016:12 ja Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C326/02.
- ² Kyselytutkimus on tehty 9.10.–22.10.2019 ennen Postin kiistaan liittyviä tukilakkoja ja teollisuusliiton lakkoa.
- ³ Laki potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana.
- ⁴ Metelinen (2019).
- ⁵ Koskinen (2018).
- ⁶ Haavisto (2019).

Kirjallisuus

Ahtiainen, L. (2019). Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:10.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2019). Työtaistelutilasto 2018.

Erola, M., Haavisto, I., Hokkanen, E., Kauhanen, A., Koskinen, S., Malm Lindberg, H., Makkula, J. ja Vihriälä, V. (2018). Työn uudet ehdot – Miten avaamme työmarkkinoiden umpisolmut? EVA Raportti.

Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C326/02.

Haavisto, I. (2019). Poliitiikan pudotus – Valtioon luotetaan mutta poliittisia toimijoita epäillään, EVA Arvio No 15.

Kansainvälisen työjärjestön julistus työelämän peruseriaatteista ja -oikeuksista, 63/2000.

KKO:2016:12.

Koskinen, S. (2018). Protestin rajat – Poliittiset lakot tarvitsevat tarkemman tulkinnan, EVA Analyysi No 60.

Laki potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana, 1027/2007.

Metelinen, S. (2019). Paremman palkan perässä – Työpaikkakohtainen sopiminen pelottaa ja houkuttaa, EVA Analyysi No 78.

Rossander, O., Bystedt, F. ja Haavisto, I. (2005). Sisäruukset kilpasilla – Suomalais-Ruotsalainen omistaminen yritysjohtajien silmin, Taloustieto Oy, Helsinki.

Sipponen, K. (2010). Avainryhmien työtaistelu – Tanskan ja Norjan mallit, EVA Analyysi No. 10.

Suomen perustuslaki, 11.6.1999/731.

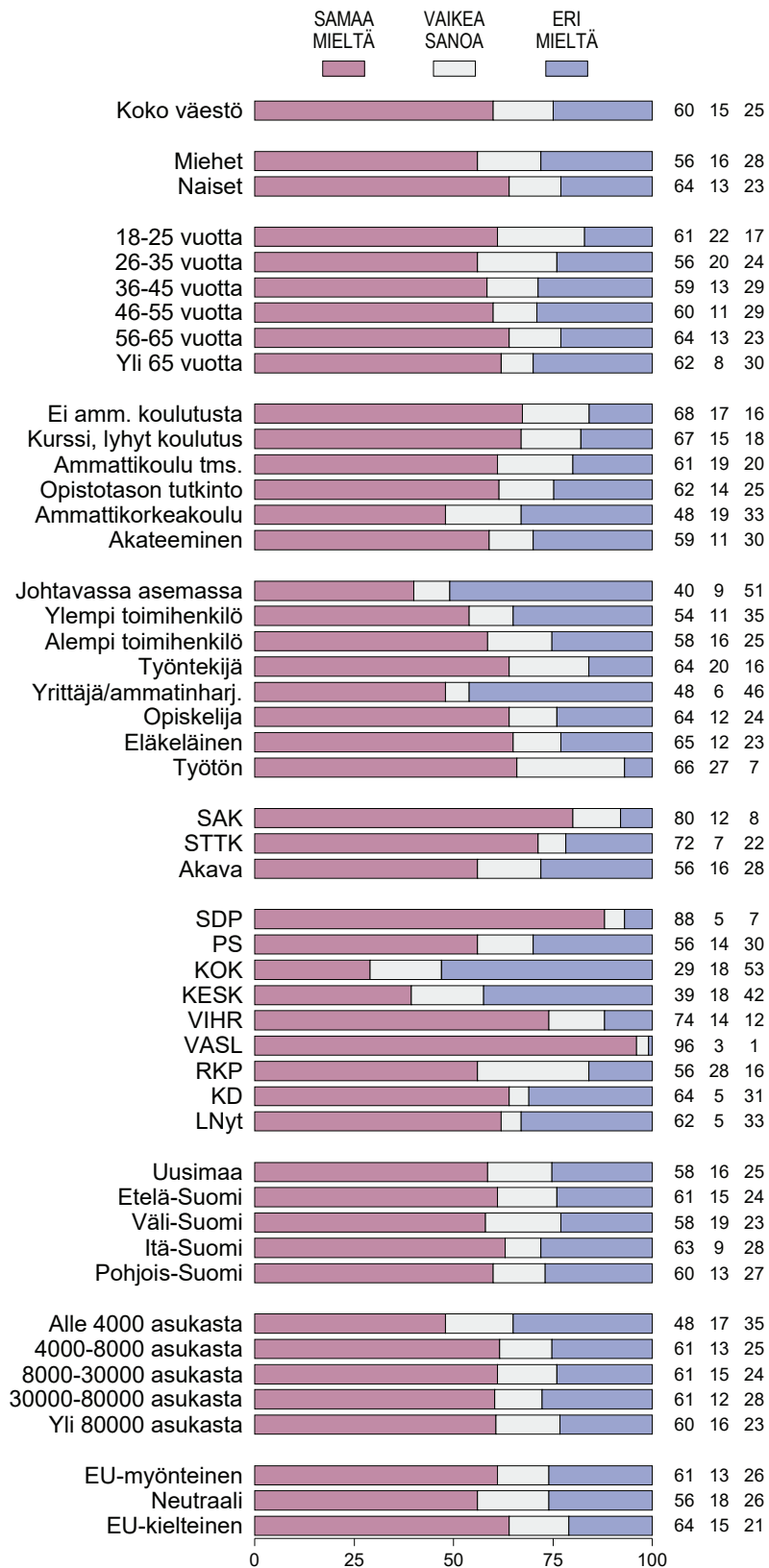
Tilastokeskus (2019). Palveluiden ulkomaankaupan kasvun ajurina tietotekniikkapalvelut vuoden 2019 toisella neljänneksellä, https://www.stat.fi/til/tpulk/2019/02/tpulk_2019_02_2019-09-20_tie_001_fi.html, haettu 12.12.2019.

Kirjoittajat

Ilkka Haavisto on EVAn tutkimuspäällikkö.

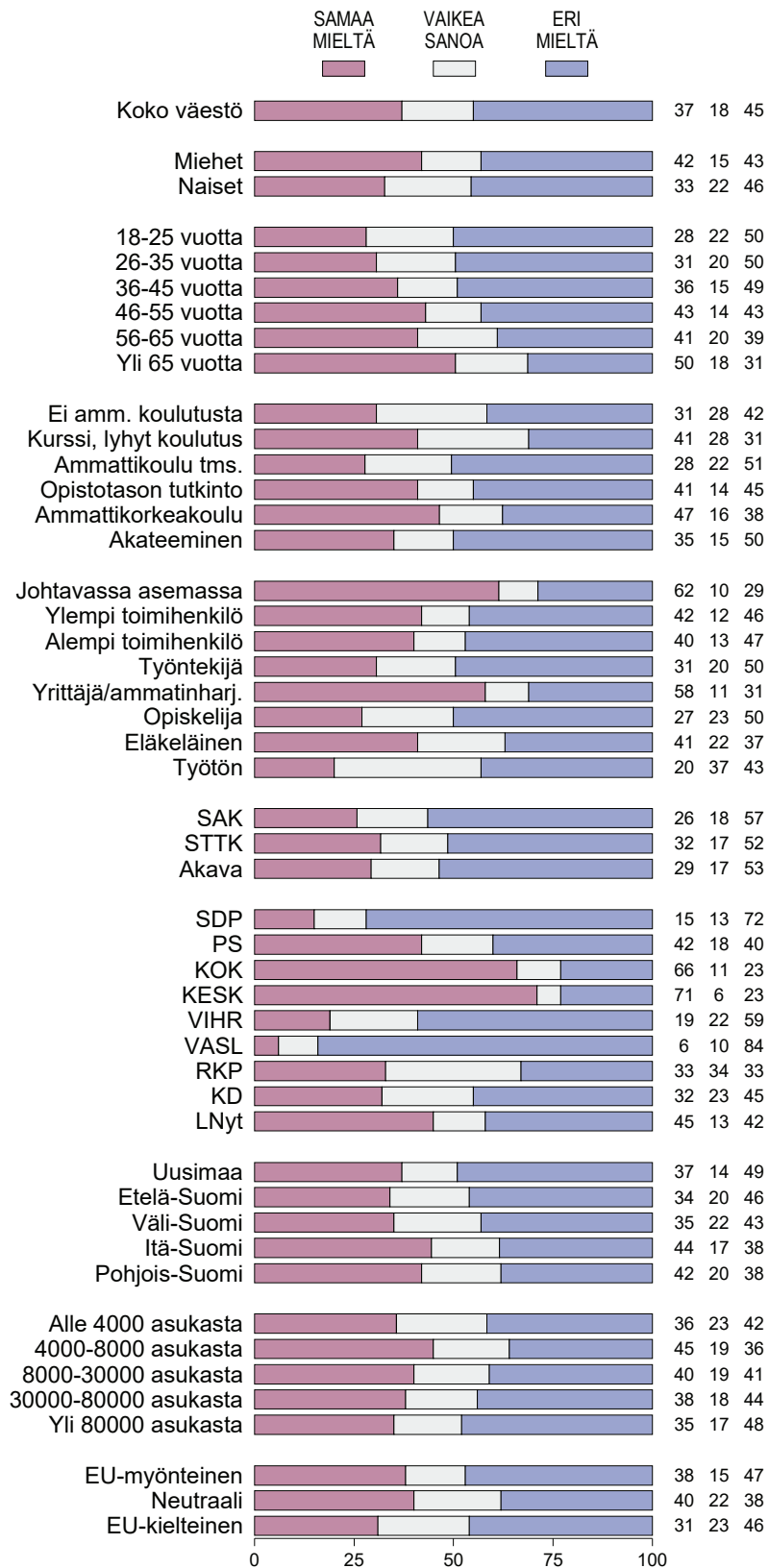
Sami Metelinen on EVAn toimituspäällikkö.

Liitekuvio 1. ”Lakko-oikeus on perusoikeus, jota ei saa rajoittaa missään oloissa” (%)

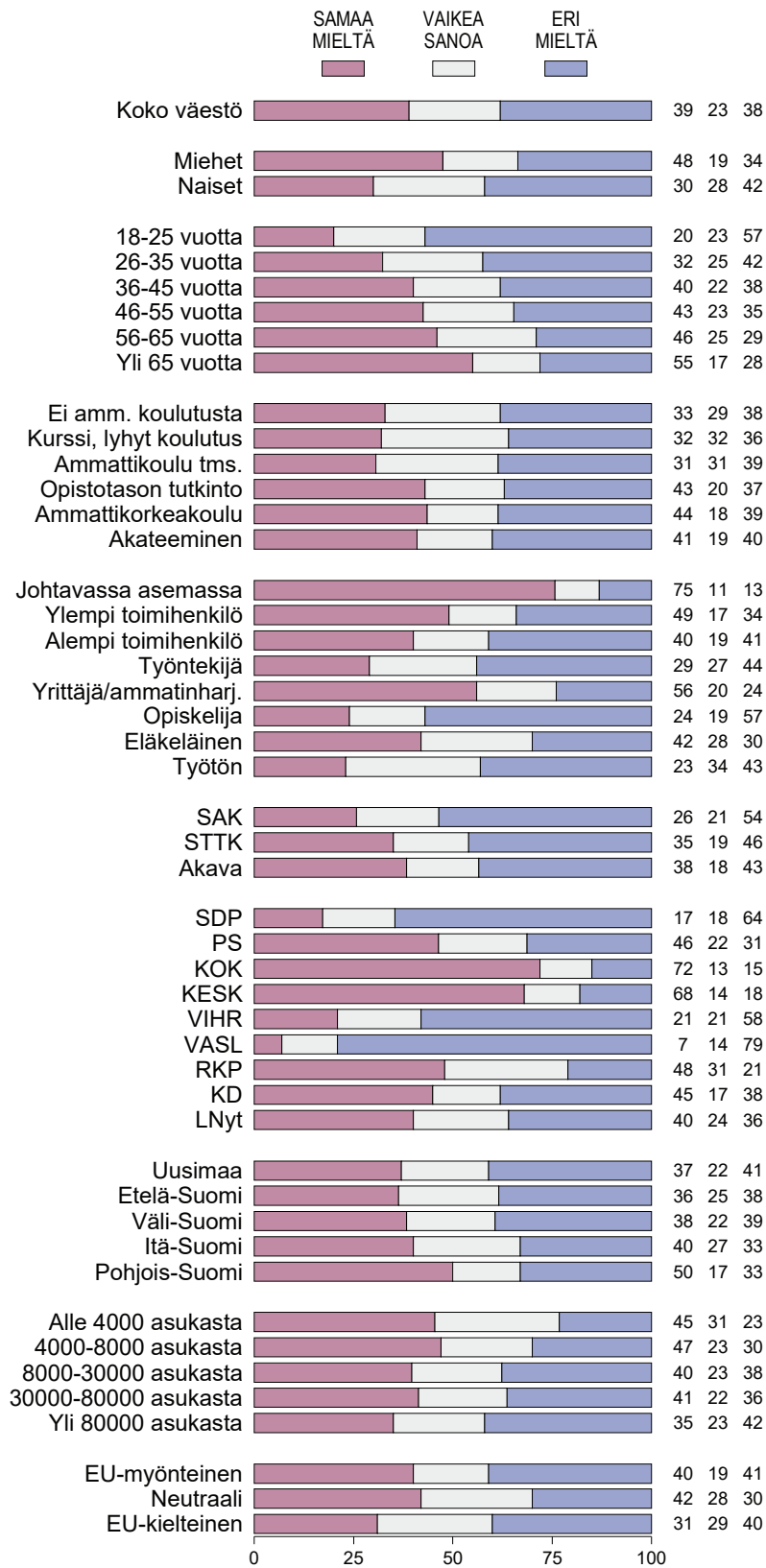

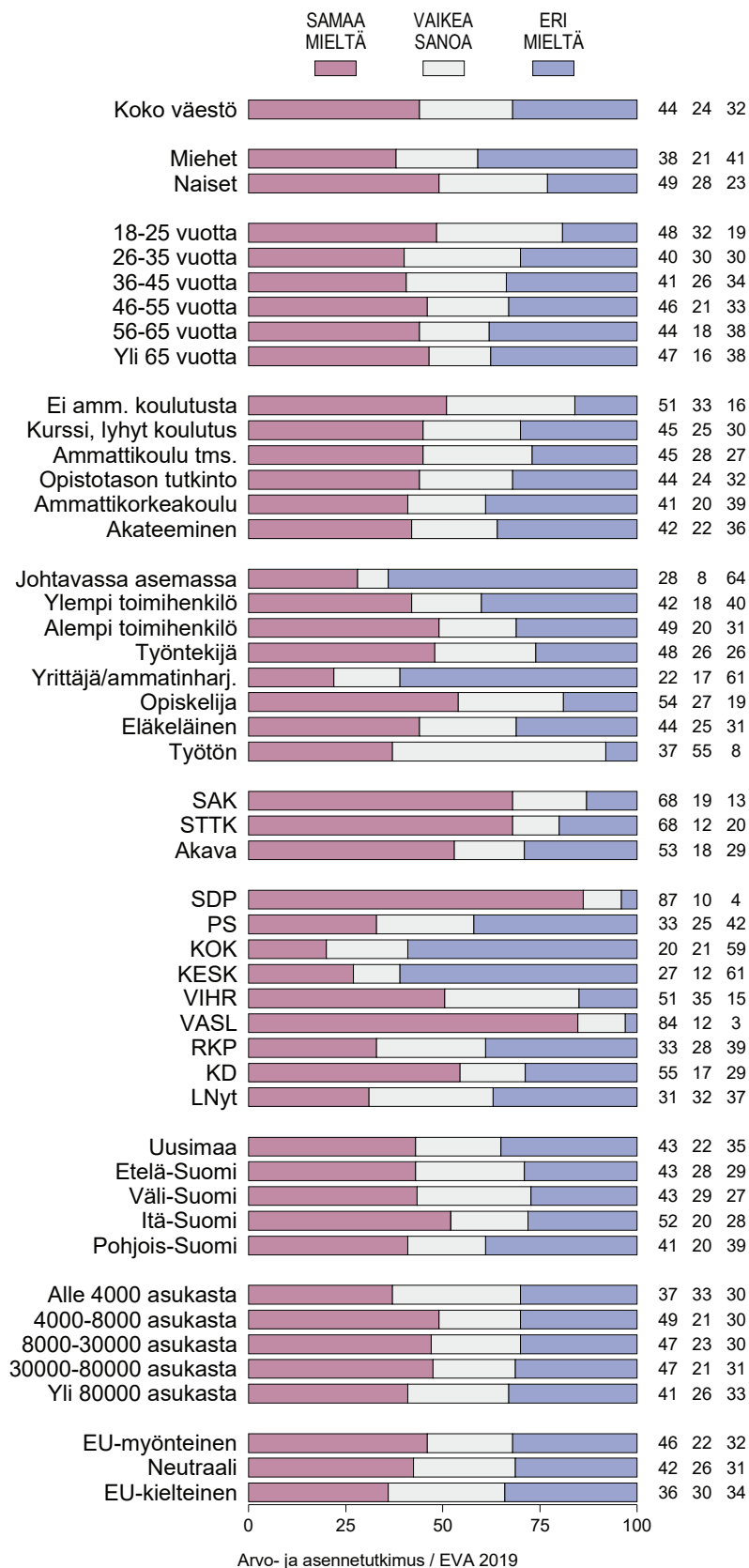
Liitekuvio 2. ”Lakot, joista aiheutuu suurta haittaa ulkopuolisille, pitäisi voida kieltää kokonaan” (%)

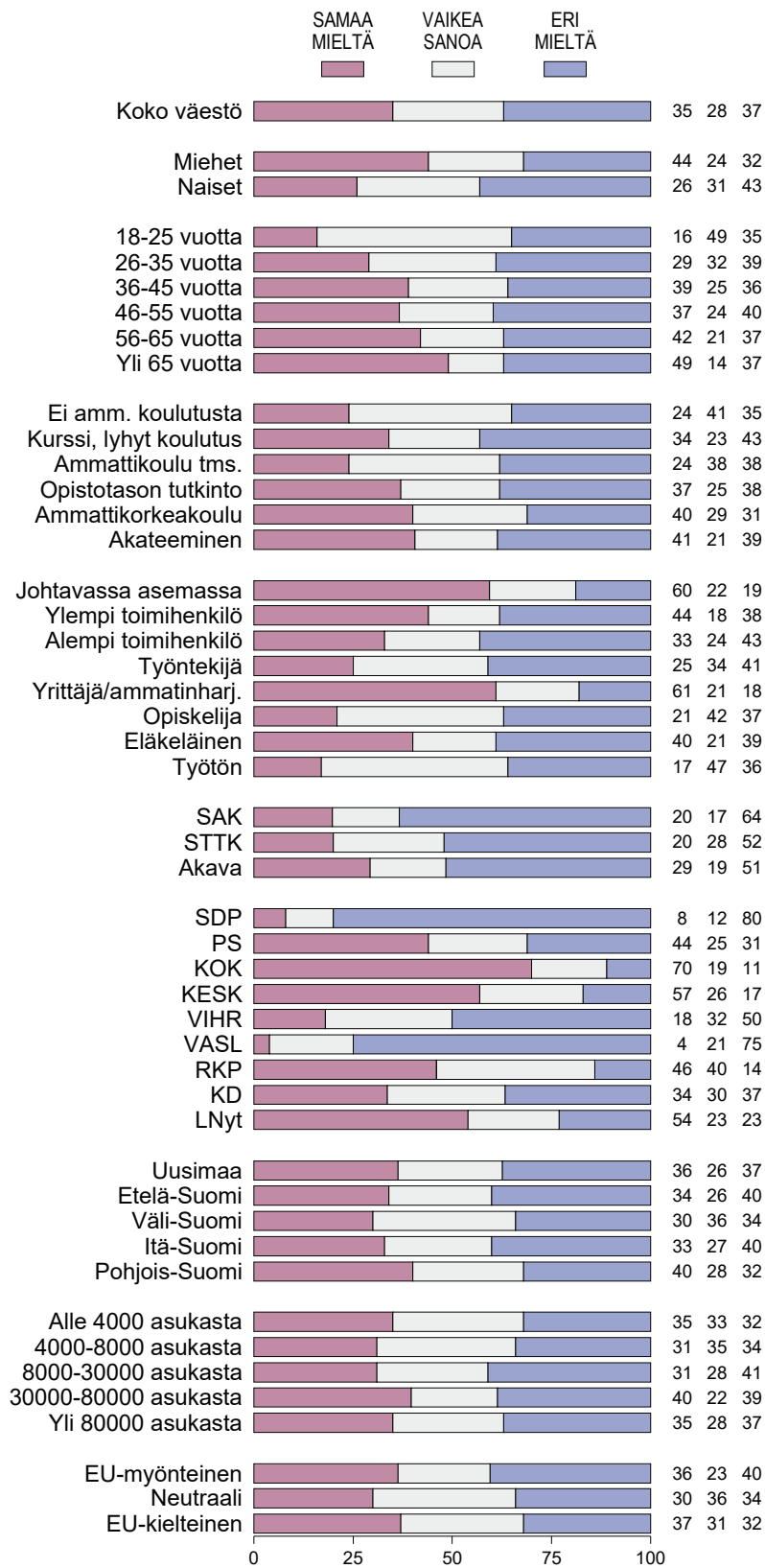
Liitekuvio 3. ”Poliittiset lakot tulisi kieltää, koska niissä on kyse asioista, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa” (%)

Liitekuvio 4. ”Vaikka toisin joskus väitetään, ammattiyhdistysliike on yhä vastuullinen ja edistyksellinen yhteiskunnallisia uudistuksia liikkeelle paneva voima” (%)

Liitekuvio 5. ”Ammattiyhdistysliike on nykyisin maassamme pikemminkin yhteiskunnallisen kehityksen jarru kuin moottori” (%)

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)